

Evaluering af:

**Ledsageordning
for
yngre mennesker med
sindslidelse**

Else Stenbak & Maria Trangbæk Petersen
Socialt Udviklingscenter SUS
September 2006

Indholdsfortegnelse

INDHOLDSFORTEGNELSE	1
INDLEDNING	2
KORT BESKRIVELSE AF FORSØGSPROJEKTET	3
FORMÅL MED EVALUERINGEN	5
BAGGRUND	5
LEDSAGEORDNING	5
FRIVILLIG STØTTE	6
NETVÆRKSdannelse	6
MATCHNING	7
EVALUERINGENS METODE	8
UDARBEJDELSE AF INTERVIEWGUIDE	8
DATA FRA LEDSAGERE	8
DATA FRA BEBOERE	8
RESULTATER	9
FORVENTNINGER	9
BEBOERNES UDBYTTE	9
LEDSAGERNES LÆRING.....	9
PROFESSIONEL HJÆLPER ELLER VEN?	10
MATCHNING	12
TIDSFORBRUG	12
AKTIVITETER.....	13
SAMVÆRET.....	14
SUS'S ROLLE UNDER FORLØBET.....	15
RÅDIGHEDSBELØB.....	16
KONKLUSION	17
ANBEFALINGER	19

Indledning

I 1993 udarbejdede Socialministeriet et rammenotat, der indeholdt en beskrivelse af et forsøg med ledsageordning til *"personer, som på grund af et svært fysisk eller psykisk handicap ikke ved egen hjælp kan klare at færdes uden for eget hjem"* (herunder ikke mennesker med sindslidelse). Ledsageordningen skulle tilgodese behovet for kulturelle oplevelser hos mennesker med handicap, og skulle være et supplement til eksisterende ordninger som fx hjælpeordningen. Forsøgsprojektet forløb i perioden 1993 – 1995. Formålet med forsøget var bl.a. at afdække, hvor mange timer ledsageordningen skulle bestå af, hvilke aktiviteter der var behov for ledsagelse til, samt hvordan et interessefællesskab hos bruger og ledsager kunne sikres. Som resultat af forsøget blev der etableret en ledsageordning¹.

I henhold til Lov om social service §§ 31 og 78 kan der i dag ydes ledsagelse til *'personer mellem 16 og 67 år, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke kan færdes alene uden for hjemmet'*. Ydelsen kan forlænges efter 67 år, hvis brugeren ønsker det. Men ordningen omfatter fortsat ikke *'personer med nedsat funktionsevne på grund af sindslidelse'*. Af Lov om sociale service § 31, stk. 2 fremgår det, at en person, der er berettiget til ledsageordning, selv har ret til at udpege en person som ledsager. Kommunen skal efterfølgende godkende personen. Bruger kan selv administrere ordningen, men kan dog også aftale med kommunen, at kommunen udbetaler løn direkte til ledsager. Ifølge bekendtgørelse om betingelser for ledsageordningen indeholder ordningen ikke socialpædagogisk bistand, men alene ledsagelse til aktiviteter, som brugeren selv bestemmer indholdet i. Der ydes 15 timers ledsagelse pr. måned. Bruger afholder udgifter i forbindelse med ledsagelse, både for sig selv og ledsager. Dog kan der bevilges en udgiftsdækning på op til 650 kr. pr. år. Kommunen er forpligtet til at give ledsagere en introduktion til arbejdet som ledsager.

En del yngre mennesker med sindslidelse har kun få muligheder for oplevelser uden for det psykiatriske miljø. Socialt Udviklingscenter SUS gennemførte derfor i 2005 et forsøgsprojekt: Ledsageordning til yngre mennesker med sindslidelse for at afprøve om yngre mennesker med sindslidelse kan have udbytte af en ledsageordning. Projektet blev økonomisk støttet af Københavns Kommune, der ligeledes har ydet støtte til nærværende evaluering, som er foretaget i løbet af sommeren 2006.

Resultaterne fra evaluering af forsøgsprojektet viser, at en ledsageordning kan bidrage til, at yngre med sindslidelse får tilført positive elementer til deres liv. Ordningen har givet de deltagende unge med sindslidelse² mulighed for at få nye oplevelser, indtryk og erfaringer, og de har prøvet selv at vælge aktiviteter ud fra egne interesser og ønsker. Resultaterne viser også, at unge under uddannelse har såvel fagligt som personligt udbytte af at påtage sig en frivillig ledsagerrolle.

Ledsageordningen har givet beboerne en mulighed for at skabe relationer til andre unge uden sindslidelse og dermed tilegne sig en social kompetence til at indgå i netværksrelationer.

På baggrund af evalueringen anbefales det, at ledsageordningen efter Lov om social service § 31 udvides til også at omfatte personer, hvis funktion er nedsat på grund af sindslidelse.

¹ Bo, I.G. & Grønfeldt, B. (1996): Ledsageordningen mellem offentlig og privat omsorg. Socialministeriet.

² Herefter benævnt beboerne

Kort beskrivelse af forsøgsprojektet

Forsøgsprojektets formål var:

- at tilbyde yngre mennesker med sindslidelse en mulighed for at møde og danne netværk med jævnaldrende, som ikke har sindslidelse
- at tilbyde gruppen oplevelser med personer, der kan yde støtte og hjælpe den enkelte med at genfinde og videreudvikle egne ressourcer
- at engagere yngre mennesker, som ikke har sindslidelse, til frivilligt arbejde, som kan give erfaringer og menneskekundskab.

Projektets primære målgruppe var yngre (18-30 år) mennesker med sindslidelse, bosiddende i botilbud i Københavns Kommune. Sekundært sigtede projektet mod at engagere yngre mennesker uden sindslidelse. Det var studerende ved sociale højskoler, pædagogseminarier og universitetet i Københavnsområdet. Der deltog fire beboere fra botilbud og fem frivillige ledsagere.

Introduktion til de to målgrupper

I henhold til samarbejdsaftale med Københavns Kommune blev der udvalgt to botilbud for yngre mennesker med sindslidelse. Herefter blev der afholdt introduktionsmøde i hvert af de to botilbud. Mødet blev aftalt med personale på hvert sted. Forud for mødet i hvert botilbud med medarbejdere fra SUS havde personalet givet beboerne en kort orientering om mødet og indbudt alle, som eventuelt kunne være interesseret i at få en ledsager. Nogle dage efter introduktionen blev medarbejderne i hvert af botilbuddene kontaktet telefonisk for at få oplyst, om nogle af beboerne var interesserede i at deltage i projektet. Herefter blev der gennemført individuelle samtaler med de interesserede beboere for at få klarlagt den enkelte beboers ønsker og forventninger til ledsageordningen. I det ene botilbud var ingen af beboerne interesserede på trods af flere henvendelser fra SUS.

Sideløbende med introduktionsmøderne for beboere blev der averteret på SUS's hjemmeside efter unge frivillige, der kunne tænke sig at være ledsager. Desuden blev der hængt opslag på uddannelsessteder, ligesom enkelte skolers hjemmesider for studerende formidlede opslaget. Tilbud om at indtræde i projektet som frivillig ledsager blev givet til studerende ved socialrådgiveruddannelsen, sygeplejerskeuddannelsen og på psykologisk institut ved Københavns Universitet. De frivillige henvendte sig derefter telefonisk til SUS.

Der afholdtes et introduktionsmøde for en gruppe interesserede frivillige, som fik en orientering om projektet. Efterfølgende blev der aftalt individuelle samtaler med de deltagere, som fortsat var interesserede. Da fremmødet til introduktionsmødet ikke var ret stort, blev der efterfølgende afholdt individuelle møder med personer, som senere henvendte sig på baggrund af opslaget. Formålet med disse samtaler var at afdække den enkeltes ønsker og forventninger til ledsageordningen. Desuden blev de fremmødte introduceret til etik, samarbejdsaftale samt andre forhold af betydning, når man udfører frivilligt arbejde med mennesker med sindslidelse.

Matchning

På baggrund af de individuelle samtaler foretog projektmanagerne en foreløbig matchning mellem beboer og ledsager. Gennem matchningen blev beboere og ledsagere sammensat på baggrund af de to parter ønsker til hinanden. Matchningen omhandlede derfor bl.a. køn, alder og interesser. Kontakt mellem de to parter blev herefter bragt i stand ved, at der blev aftalt et mødetids-

punkt, hvor en projektleder introducerede beboer og ledsager for hinanden. Efter en kort præsentation blev beboeren og den frivillige bedt om at 'se hinanden lidt an' og derefter aftale et møde, hvor der kunne være tid til at gå en tur, få en kop kaffe eller lignende. Projektlederen fortalte, at der efter et sådant første møde ville blive lejlighed til, at de to parter hver for sig kunne vurdere, om de ønskede at deltage i projektet. Derefter trak projektlederen sig tilbage.

Hvis de to parter – efter præsentation og et første møde - besluttede sig for at indgå aftale med hinanden, blev der efterfølgende holdt endnu et møde med SUS med henblik på indgåelse af skriftlige aftaler. I forhold til den frivillige blev der formuleret en ansættelseskontrakt, herunder bl.a. forsikring. I forhold til beboeren blev der udarbejdet en samarbejdskontrakt, hvori det indgik, om beboeren ønskede, at der skulle tages særlige hensyn i bestemte situationer. Beboeren forpligtede sig til selv at give oplysning herom.

Støtte og supervision

Udover deltagernes indbyrdes møder, blev der i løbet af efteråret afholdt et fællesmøde for beboere og ledsagere. Som oplægsholder deltog konsulent Maria Holbek, der som brugerlærer fortalte om sin oplevelse af livet med en sindslidelse og af det at komme sig. Emnet blev valgt, fordi det blev efterlyst af ledsagerne at få bredere viden om, hvad det vil sige at leve med en sindslidelse.

For at indsamle viden om ledsageordningen fik alle deltagere udleveret en logbog, hvori de kunne skrive om deres oplevelser i relation til ordningen. Logbogen skulle være med til, at projektledere kunne følge projektets forløb og få indblik i beboernes og ledsagernes tanker om fx rollefunktioner og kompetencebehov. Endvidere var målet, at logbøgerne skulle fungere som en form for opsamling af innovative idéer. Logbogen kan over tid vise sig som et godt redskab til dokumentation af ny praksislæring, som det ellers kan være vanskeligt at udtrykke i teoretiske vendinger. Endvidere kan en logbog fungere som en slags huskeliste for emner, som den enkelte ønsker taget op i supervision. Ledsagerne havde logbogen med til supervision. Eksempler på indhold herfra indgår som en del af denne afrapportering.

Der var afsat et rådighedsbeløb til dækning af ledsagernes udgifter i forbindelse med aktiviteter, fx biografbilletter, transport, entré. Midlerne blev udbetalt á conto til ledsagerne efter behov.

Ledsagerne modtog supervision ca. hver 6. uge under hele forløbet, og fik desuden tilbud om personlige samtaler ved behov. Der blev holdt supervision i alt fire gange. Under hele forløbet var der desuden åbnet mulighed for kontakt til projektledere, hvis beboere eller ledsagere havde behov herfor.

Derudover blev ledsagerne indbudt til et 'julemøde', hvor projektets status blev drøftet med henblik på en formel afslutning på kontakterne. Projektleder var derefter på besøg hos beboerne for at sikre, at disse var klar over, at ordningen ville ophøre med udgangen af januar 2006.

Deltagerne har selv bestemt mødehyppighed, men som minimum mødtes de én gang om måneden i alt mellem 4 og 10 timer.

Formål med evalueringen

Evalueringens formål er:

- at indsamle dokumentation fra ledsageordningens målgrupper med henblik på at vurdere ordningens udbytte for de respektive parter
- at evaluere ledsageordningen i forhold til om frivillige medarbejdere har tilegnet sig ny læring
- at evaluere betydningen af netværksdannelse med mennesker uden psykiske problemer
- at beskrive vigtigheden af matchningsprocessen.

Baggrund

Der er tidligere gennemført forsøg med eller evalueringer af ledsageordninger og støtte- og kontaktpersonsordninger. Her vil to ordninger kort blive præsenteret, da de har været til inspiration i nærværende projekt. Derudover indgår andre elementer i projektet. En del af formålet med evalueringen er at evaluere betydningen af netværksdannelse, derfor vil det kort blive præsenteret, hvad projektmagere forstår ved netværksdannelse og hvad et netværk kan tilføre et menneske med sindslidelse. Til sidst vil metoden matchning blive præsenteret, da den er anvendt i arbejdet med beboere og ledsagere.

Ledsageordning

Som nævnt i indledningen til nærværende rapport, blev der forud for indførelsen af paragrafferne 31 og 78 i Lov om social service gennemført et forsøgsprojekt i fire kommuner i perioden 1993 – 1995³. Målgruppen var som nævnt ”...personer, som på grund af et svært fysisk eller psykisk handicap ikke ved egen hjælp kan klare at færdes uden for eget hjem.” Personer med psykiatriske lidelser skulle ikke indgå i målgruppen, ligesom også personer, hvis handicap var betinget af høj alder blev udelukket.

I evalueringen af dette forsøg blev der interviewet 28 brugere af de i alt 363, som havde fået bevilget ledsager. Desuden blev 20 af de 74 ledsagere interviewet. Endvidere blev der gennemført interview med projektledere og med 2 repræsentanter fra handicaporganisationerne.

Ledsagere, der deltog i forsøgsordningen var for over halvdelen vedkommende personer, der var på dagpenge eller bistandshjælp, da de blev ansat som ledsagere. Ved ansættelse blev der dog lagt mere vægt på kvalifikationer end på aktiveringsaspektet. I en af forsøgskommuner havde flere unge henvendt sig direkte efter afsluttet gymnasium eller HF.

Matchningen skulle så vidt muligt ske efter interessefællesskab, hvilket imidlertid viste sig vanskeligt. Hensyn til arbejdstid og geografisk afstand blev ofte prioriteret højere.

For brugerne resulterede ledsageordningen i en positiv vækst af selvværd og livskvalitet. For størstedelen af brugerne var ledsagerens omsorgsfunktion en væsentlig kvalitet ved ordningen. Den nære relation var betydningsfuld og ønsket om at bevare den samme ledsager var centralt hos brugerne.

³ Bo, I.G. & Grønfeldt, B. (1996): Ledsageordningen mellem offentlig og privat omsorg. Socialministeriet.

Frivillig støtte

Socialt udviklingscenter SUS gennemførte i 2002 en evaluering af SIND-nettet, som er en ordning, der tilbyder frivillige støtte- og kontaktpersoner for personer med sindslidelse. Ved ansættelse af frivillige medarbejdere i SIND-nettet bliver der lagt vægt på, at den frivillige i udgangspunktet regner med at relationen er varig, dvs. mere end ét år. En koordinator udvælger de frivillige, som derefter gennemgår et introduktionsforløb. Her gives information om tavshedspligt, kommunale tilbud til mennesker med sindslidelse og om brugeres oplevelse af psykiatrien. Efter kurset indgås skriftlige aftaler med den frivillige om ansvar, forpligtelse, tidsforbrug og forsikring.

Koordinatoren foretager matchning ud fra sit kendskab til den enkelte frivillige og brugeren, som besøges i hjemmet. De frivillige modtager supervision 6 – 8 gange om året.

Møderne mellem bruger og støtte- og kontaktperson foregår for det meste en gang om ugen i dagtimerne, men også aften og weekend. Mødernes indhold kan være hygge om en kop kaffe, byture og biografbesøg.

Brugernes udbytte af ordningen er først og fremmest, at ensomheden brydes, hvilket også er et væsentligt formål. Brugerne oplever, at de selv bestemmer, hvad ordningen skal indeholde. Dette er et væsentligt element, idet det kan medvirke til at forbedre livskvaliteten⁴.

Netværksdannelse

Etablering af netværk er en væsentlig faktor for mestring af tilværelsen for alle mennesker⁵. Udover naturlige netværksrelationer i familien er det en forudsætning for at indgå i en relation, at man har en gensidig interesse heri. Uformelle netværksrelationer bygger på personlige valg, men for at foretage sådanne valg må man være i stand til at omgås andre. Schiefloe⁶ kalder evnen til at omgås andre og til at give respons over for sociale initiativer for *social kompetence*. Samme forfatter beskriver, at et individ desuden må have *kulturel kompetence* med hensyn til adfærdsmønstre, sprog og værdier. Endelig er det af kritisk betydning at have *social selvtillid*, dvs. at man skal tro på sine egne færdigheder og sin egen værdi som social partner. For at styrke evne til netværksdannelse er det væsentligt at støtte udvikling af disse kompetencer hos mennesker med spinkle netværk.

Sideløbende med støtte til de personlige kompetencer er netværksdannelse ifølge samme forfatter afhængig af nogle ydre betingelser. Disse er:

- en arena, dvs. et mødested, som er tilgængeligt
- en fælles opgave eller arbejdsindsats, som skal gøres
- tid nok, fordi etablering af relationer tager tid
- kontinuitet, idet det er nødvendigt at mødes med jævne mellemrum, og
- at der i gruppen er en vis social lighed.

Mødestedet kan være en privat bolig eller et andet aftalt sted. Opgaven kan være, at man skal tilrettelægge en fest eller beslutte sig for en aktivitet og tidshorisonten skal have en vis længde. Kontinuitet må ikke forveksles med regularitet, der behøver ikke at være faste mønstre for sam-

⁴ Stenbak, E. & Sørensen, S. (2002): Evaluering af SIND-nettet. Socialt Udviklingscenter SUS.

⁵ Krogstrup, H.K. & Stenbak, E. (1993): Fra udstødning til deltagelse. Projekt socialpsykiatri 15 M. Socialministeriet

⁶ Schiefloe, P.M. (1992): Sociale netværk. I: Fyrand, L.: Perspektiver på socialt netværk. Universitetsforlaget. Oslo

været. Kravet om social lighed bygger på, at mennesker i deres syn på sig selv spejler sig i andre mennesker, som de synes om og som falder inden for, hvad den enkelte opfatter som eget 'normalområde'.

I forsøgsprojektet mødtes beboer og ledsager i beboerens lejlighed, men forlod derefter botilbuddet for at gå ud i bylivet. Opgaven var aktivitet uden for boligen, aktiviteter som tog udgangspunkt i beboerens ønsker. Tiden var begrænset til ca. seks måneder. Kontinuiteten var til stede, og der var søgt opnået en vis social lighed gennem matchning.

Matchning

I forhold til matchning kan man skelne mellem bredde og dybde⁷. Bredden drejer sig om den grundlæggende livsindstilling, dvs. værdier og kultur, mens dybde handler om den følelsesmæssige kontakt. I en planlagt matchning kan der tages højde for bredden gennem afdækning af interesser og ønsker til en kontakt. Dybden kan derimod vanskeligt planlægges. En matchning på grundlag af fællestræk kan befordre kontakten. Men hvis der skal opbygges venskab, argumenterer forfatteren med udgangspunkt i Alberoni⁸ for, at forskellighed og komplementaritet kan være befordrende for dannelse af venskabelige relationer. Endvidere er forskellighed af betydning i et udviklingsperspektiv. Matchning faciliteres af en tredje person, en såkaldt matcher⁹.

I forsøgsprojektet foretog projektmapperne afdækning af interessefællesskab, ligesom der blev sikret, at beboer og ledsager var jævnaldrende. Der blev således taget udgangspunkt i matchning i bredden. Desuden har der været sat rammer for en vis udvikling af matchning i dybden, idet de to parter i deres liv som henholdsvis unge mennesker i et botilbud og unge mennesker i gang med eget liv og uddannelse repræsenterede forskellighed og komplementaritet. Efter at de to parter var blevet præsenteret for hinanden, foregik matchningsprocessen som beskrevet tidligere.

⁷ Bo, I.G.(2004): Reflekeret matchning i socialt arbejde. I: Høgsbro, K. (red.): Socialpsykiatriens kompleksitet. Samfundslitteratut.

⁸ Alberoni, F.(1984): Venskab. Lindhardt & Ringhof.

⁹ Freiesleben, M. m.fl. (red.) (2004): Matchning som metode i socialt arbejde. Socialt Udviklingscenter SUS.

Evaluerings metode

Evalueringen bygger på oplysninger fra ledsagernes logbøger samt interview med eller skriftlig besvarelse af spørgsmålene i interviewguiden fra alle deltagere i projektet. De deltagende beboere har ikke ført logbog.

Fra starten blev der etableret kontakt mellem fem beboere og fem frivillige ledsagere. Den ene beboer ønskede imidlertid ikke efter første møde at fortsætte i ordningen med den begrundelse, at *"der er alt for mange aftaler"*. Datamaterialet omfatter derfor svar fra fem ledsagere, hvoraf en kun har kort erfaring med ledsageordningen samt fire beboere. Alle ledsagere var kvinder, blandt beboerne var der to kvinder og to mænd.

Evalueringen er foretaget et halvt år efter afslutningen af forsøgsprojektet.

Udarbejdelse af interviewguide

Med udgangspunkt i de beskrevne baggrundsovervejelser og i logbøger fra ledsagerne blev der udarbejdet guide til et semistruktureret interview med såvel beboere som ledsagere.

Data fra ledsagere

Det var hensigten at indkalde ledsagerne til et fælles gruppeinterview. Da ledsagerne imidlertid på evalueringstidspunktet var travlt optaget af eksamenslæsning og ferieplaner, var det kun muligt for en enkelt af de tidligere ledsagere at møde personligt. Til de øvrige fire blev interviewguiden fremsendt elektronisk. Alle ledsagere har besvaret spørgsmålene i interviewguiden.

Data fra beboere

Beboerne blev kontaktet via deres egen telefon, ligesom der blev givet besked til botilbuddets personale, om at evalueringen ville finde sted. Beboere måtte selv bestemme, om de ville interviewes hver for sig eller sammen. Det første interview blev gennemført med to beboere, derefter gennemførtes to enkeltinterview.

Det indsamlede materiale er analyseret svarende til evalueringens formål.

Resultater

Forventninger

Som en del af evalueringen blev både beboere og ledsagere spurgt om deres forventninger til projektet med henblik på at undersøge, om disse blev indfriet. Beboerne fortalte, at de ikke kunne huske deres forventninger på grund af tidshorizonten, derfor har det kun været muligt at evaluere beboernes udbytte på baggrund af deres udtalelser under interviewene. Ledsagernes forventninger til ordningens indhold handlede primært om, at de skulle yde støtte og hjælp til en ung med sindslidelse med særlig henblik på aktiviteter udenfor deres hjem. Ønsket var at tilføre de unge med sindslidelse sociale oplevelser og eventuelt mere livsværdi. Ledsagerne havde før projektstart desuden forventninger om, at de ville få et fagligt udbytte om arbejdet med sindslidende. Gennem ordningen forventede de at få andre input end den faglige viden, de kan tilegne sig på studiet eller et studiejob. Disse input skulle have karakter af praktisk viden, en viden de forventede at kunne tilegne sig gennem relationen til en ung med sindslidelse.

Igennem ordningen forventede ledsagerne endvidere, at de kunne prøve sig selv og egne grænser af og dermed få et grundlag til at beslutte om arbejdet med mennesker med sindslidelse kunne være en fremtidig jobmulighed. En af dem beskriver sine forventninger således:

"Jeg ville lære noget om mig selv og mine grænser, og hvorvidt jeg i fremtiden vil være i stand til at arbejde med målgruppen 'psykisk syge' mennesker."

Beboernes udbytte

Beboerne er i projektperioden kommet mere ud af deres hjem og har fået nogle forskellige sociale og kulturelle oplevelser.

For beboere i et botilbud for mennesker med psykisk sygdom er tilbud om aktiviteter begrænset. Gennem projektet har det været muligt for beboerne selv at give forslag og beslutte, hvilke aktiviteter, de ønskede. Viften af aktiviteter har derfor været større end ellers.

For to af beboerne har ordningen medført, at de i dag på egen hånd fortsat kommer mere ud. En beboer har erfaret, at det ikke længere er ubehageligt at gå i biografen.

Tre af de fire beboere var meget begejstrede for ordningen og ville gerne indgå i en lignende ordning igen, en gav udtryk for, at ordningen ikke var noget for hende.

Ledsagernes læring

Ledsagerne har udtrykt sig positivt om projektet. De har haft en del overvejelser før og under forløbet. Disse overvejelser er blevet drøftet løbende til fx supervisionen. Ledsagerne tilegnede sig gennem projektet en praktisk viden om arbejdet med sindslidende. På trods af den forholdsvist korte periode projektet strakte sig over, fik ledsagerne en fornemmelse af den verden, som beboerne bevæger sig i og de fik i varierende grad et indblik i sindslidelser og symptomer herpå. Ledsagernes erfaringer med arbejdet med sindslidende i projektet medførte, at en ledsager blev af-

klaret med, at målgruppen sindslidende ikke var den, hun i første omgang vil arbejde med. Hun udtrykte det således:

"Jeg skal nok ikke arbejde på et projekt med denne målgruppe lige på nuværende tidspunkt."

Denne ledsager var i projektperioden under uddannelse som socialrådgiver og havde efter endt studium overvejet ansættelse i relation til psykiatrien.

Om selve forløbet med ordningen fortalte ledsagerne, at de af og til fandt det svært at sætte grænser, og at de derfor involverede sig mere i beboernes liv, end de umiddelbart ønskede og havde forestillet sig. En af ledsagerne påpegede i evalueringen, at hun lærte, at:

"Jeg ikke kan give omsorg til et andet menneske for sjov."

Med denne udtalelse understreger den interviewede, at det er nødvendigt at tage opgaven seriøst. Alle ledsagerne brugte mange personlige ressourcer og tog funktionen som ledsager alvorligt.

Flere af ledsagerne havde forestillet sig, at de skulle "være 100% på", når de havde en aftale med beboeren. At være 100% på blev af flere af ledsagerne anset som en udfordring, noget der kunne være psykisk hårdt. Men samtidig var forventningen, at det ville give det bedste udbytte for både beboer og ledsager. Ledsagerne oplevede, at det var sværere og hårdere at være ledsager, end de havde forventet. En ledsager fortalte fx:

"En sådan opgave kræver overskud og tålmodighed. Man skal være dygtig for ikke at "tage oplevelsen" med hjem, eller lade sig påvirke af brugerens situation."

Af andre svære ting blev nævnt processen med at lære beboerne at kende, i og med at de første møder var arrangerede fremfor et naturligt møde. Desuden var det en udfordring at bruge forholdsvis lang tid sammen med en person, hvis tilværelse var meget anderledes end ledsagerens.

Professionel hjælper eller ven?

Ledsageordningen er blevet opfattet og omtalt på forskellige måder. Tre af beboerne har omtalt ordningen som en besøgsordning fremfor en ledsageordning. De har opfattet ledsagerne som veninder mere end som støttepersoner. Beboerne har dermed oplevet et socialt samvær, hvor de fik mulighed for at indgå i en jævnbyrdig relation, fremfor den vante relation til personalet på botilbuddet, hvor de opfatter sig selv som klienter. En af beboerne sagde:

"Vi snakkede om, hvad vi lavede hver for sig. Det gør man jo ikke med personalet."

I forsøgsordningen, som gik forud for etablering af ledsageordningen, viste det sig, at grænsesætning i forhold til brugerne var en problematik, ledsagerne i det daværende forsøg hele tiden måtte forholde sig til¹⁰. I dette projekt havde ledsagerne ligeledes inden projektstart en del overvejelser angående deres rolle som ledsager. Overvejelserne drejede sig om at finde en balance

¹⁰ Bo, I.G. & Grønfeldt, B. (1996): Ledsageordningen mellem offentlig og privat omsorg. Socialministeriet.

mellem at være professionel og ven, at involvere sig fagligt og/eller personligt. Det var vigtigt for flere af ledsagerne, at de kunne "være sig selv", samtidig med at de kunne trække på deres faglige bagage. En af ledsagerne udtrykte:

"Jeg havde sværere ved at være mig selv, end jeg havde forestillet mig. Jeg skulle gøre mig tanker om fx hvilket tøj, jeg skulle have på."

Forventningen til hvilken rolle ledsagerne skulle indtage, fyldte meget for ledsagerne under projektforløbet. En ledsager fortalte, at hun "landede et sted mellem at være ven og ansat." I et af ledsageforholdene talte beboer og ledsager om ledsagerens rolle efter en episode, hvor beboeren fik et angstanfald. Årsagen til samtalen var, at beboeren og ledsageren havde forskellige opfattelser af, hvordan ledsageren håndterede situationen. Beboeren oplevede, at ledsageren opførte sig mere som en ansat end som en ven. Ledsageren oplevede derimod det modsatte.

Et vigtigt element i ledsageordningen er derfor, at få afstemt forventninger mellem den ledsagede og ledsageren, hvilket også kan være med til at definere den rolle, ledsageren skal indtage. En af ledsagerne sagde:

"Jeg tror, det ville være en god ide at få snakket om forventninger til hinanden. Udfra beboerens forventninger havde han andre forventninger til 'venskab', end jeg havde"

Både beboere og ledsagere tilkendegav, at de kunne bruge hinanden, og at de indgik i en relation, der mindede om et venskab. Dette udbytte var tydeligst i forhold til beboerne, der fik skabt en form for frirum. En ledsager beskrev relationen således:

"Man kan godt skabe noget, der tenderer et venskab i sådan en relation. Der er jo afgjort ting, som man kan snakke om med en ven, som man ikke snakker om med andre. Så beboeren havde et frirum, hvor han kunne snakke om noget, som han ikke snakkede med personalet om"

Det var ikke muligt i alle relationer mellem beboere og ledsagere at skabe et forhold, der helt tenderede et venskab. Ledsagerne gjorde sig umage med at møde beboerne på lige fod, men følte sig til tider overlegne, fx når samtalen omhandlede uddannelse, venner og familie. En af de deltagende beboere oplevede ikke ordningen som et begyndende venskab, men fortalte:

"Det var ikke ligeværdigt, det lignede en behandler/patient relation."

Samtidig med denne oplevelse følte den samme beboer, at ledsageren ikke var rustet til at påtage sig rollen som "behandler", da det var svært for hende at høre om de ting, beboeren fortalte om i forbindelse med sin sindslidelse. Denne oplevelse blev delt af to af ledsagerne, de oplevede ikke selv, at de følte sig rustet til at magte opgaven. Dette kom til udtryk, når beboerne åbnede op og fortalte om fx selvmordsforsøg. Her manglede ledsagerne viden og erfaring til at håndtere sådanne samtaler.

I en fremtidig ordning anbefales det, at det besluttet om ordningen skal have karakter af at være et socialt tilbud, der lægger op til en ligeværdig venskabelig relation, eller om det handler om en støttefunktion/ ledsagelse til sociale aktiviteter. Hvilken type ordning, der er tale om, vil have indflydelse på ledsagerens forventede faglige viden og behovet for supervision i relation til personlig involvering.

Relationen mellem beboere og ledsagere blev sat i relief, når de mødte private venner. Der blev i nogle af parrene (beboer og ledsager) talt om, hvordan de skulle præsentere hinanden, mens andre ikke havde fokus på det. For nogle blev det ikke et problem, da de aldrig mødte venner, andre forberedte sig på det og aftalte at præsentere hinanden ved navn eller som veninde. I et af tilfældene var præsentationen mere direkte. En af ledsagerne sagde:

"Vi mødte hans venner og familie, når vi var sammen, og han fortalte, at jeg var hans ledsager gennem et forsøgsprojekt i Københavns Kommune."

Alt efter den form relationen tager, om den har præg af at være venskabelig eller professionel, vurderes det, at det er en god ide på forhånd at have aftalt, hvordan man præsenterer hinanden. Herved kan det undgås, at der opstår situationer, som kan give problemer. Det må være op til det enkelte par, om de ønsker at fortælle om ledsageordningen eller ej.

Matchning

Ledsageordningen blev præsenteret for deltagerne ved møder, hvor projektmanagerne beskrev indholdet i ordningen. Beboerne omtalte præsentationen af projektet positivt, det var for dem godt og motiverende, at projektet blev præsenteret mundtligt og ikke via et opslag på botilbuddet.

Forløbet med matchningen er beskrevet i indledningen til nærværende rapport. Beboerne og ledsagerne udtalte sig positivt om matchningsprocessen. Det blev oplevet som positivt, at der var mulighed for gennem de indledende interview at kunne udtrykke sine ønsker til ordningen. Ligeledes oplevede beboere og ledsagere det som positivt, at de blev præsenteret for hinanden og efterfølgende havde mulighed for at mødes alene. Det første uforpligtende møde, hvor der var mulighed for at få en fornemmelse af hinanden var positivt, selvom det blev oplevet som svært at vurdere, om man ville fortsætte i projektet og med hinanden efter ét møde. Det blev omtalt som vigtigt, at både beboere og ledsagere havde mulighed for at sige fra, hvis de ikke syntes, at de passede sammen. En beboer følte, at hun ikke var blevet matchet godt:

"Jeg havde ikke noget tilfælles med ledsageren, det var upersonligt."

Denne utilfredsstillende matchning påvirkede ifølge beboeren oplevelsen og udbyttet af ordningen. Når der ikke er taget hånd om dette problem, skyldes det, at beboeren ikke har givet udtryk for det før under evalueringen.

Ledsagerne havde forskellige oplevelser af det første møde med beboeren. Nogle syntes, at det var akavet at skulle lære hinanden at kende på et iscenesat møde, mens andre syntes, at det var rart at kunne være alene sammen og se hinanden an, uden at der skulle være en med fra projektet. De fleste vurderede, at det første møde var en god ide, da det gav mulighed for at den enkelte kunne vurdere, om han eller hun efterfølgende ville sige til eller fra til projektet.

Tidsforbrug

Tidsforbruget var fra projektmanageres side fastsat til at være mellem 4 - 10 timer om måneden. Beboere og ledsagere måtte selv indgå aftaler og finde frem til, hvor ofte og hvor længe de ville mødes. Det var hensigten med det fastsatte timetal at tage hensyn til, at projektet blev udført af

frivillige, der var under uddannelse og derfor havde begrænset tid til rådighed til projektet. Tidsrammen har vist sig at være passende for ledsagerne. Ledsagerne erfarede, at det var nødvendigt at have nogle tidsmæssige rammer/begrænsninger, så de kunne holde til at være ledsager. Det faste timetal var ligeledes med til at sætte rammerne for de forventninger, beboere og ledsagere kunne have til ordningens omfang.

Beboere og ledsagere har mødtes mellem en gang om ugen til hver fjerde uge i to til fire timer. Tilbuddet har været individuelt, afhængigt af beboernes situation og deres behov for ledsagelse. Nogle af ledsagerne fortalte, at de gerne ville have tilbragt mere tid med beboerne. Årsagen til at dette ikke skete, var at nogle af ledsagerne oplevede, at aftaler blev aflyst eller glemt. På den måde blev den tid ledsagerne havde afsat ikke brugt. Aflyste eller glemte aftaler var frustrerende for de ledsagere, der oplevede det. En ledsager fortalte:

"Jeg har nok lært, at "psykisk syge" ikke er den foretrukne målgruppe i mit videre arbejde. Jeg blev ofte frustreret over de mange aflysninger og glemte aftaler, hvilket jeg kan forstå er ganske normalt for denne målgruppe."

"Jeg havde håbet på mere arbejde, mere kontakt og derved at komme mere ind under huden på X, og også have lært mere om hans sygdom og de barrierer, det er medvirkende til at bygge op. For mig varede projektet så kort tid, at jeg aldrig følte, at vi kom helt tæt på hinanden."

Beboerne fortalte selv, at de havde svært ved at huske aftalerne. To havde således oplevet, at ledsageren lige pludselig stod i døren og var klar til at gå på fx cafe. For beboernes vedkommende betød det, at de alligevel gennemførte aftalen, blot med en smule forsinkelse. For at mindske risikoen for at aftaler blev glemt, indgik nogle af beboerne og ledsagerne en aftale om, at ledsageren sms'ede samme dag for at minde om aftalen.

Beboerne og ledsagerne aftalte fra gang til gang, hvornår de skulle ses igen. Alle beboere og ledsagere valgte at udveksle telefonnumre, da det gjorde det lettere at komme i kontakt med hinanden. At beboerne fik ledsagerens telefonnumre medførte ingen problemer, der var ingen af beboerne, der fx ringede i utide.

I perioder af ordningen oplevede nogle af ledsagerne, at de ikke kunne komme i kontakt med beboerne, hvilke ledte til bekymringer og frustrationer. Årsagerne til den manglende kontakt var ikke uvilje fra beboerne side, men fx at mobiltelefonen blev stjålet, og at beboeren ikke fik orienteret ledsageren om dette.

Problemer med glemte aftaler blev taget op under supervision, hvor ledsagerne fik information om, hvorfor det for et menneske med sindslidelse kan være vanskeligt at huske – og overholde - aftaler. I en fremtidig ledsageordning kan det anbefales at informere om dette forhold forud for starten af et forløb.

Aktiviteter

Der var i projektet lagt op til, at det var beboernes ønsker til aktiviteter, der skulle være bestemmende for aktiviteter. Beboeren skulle i sit valg tage højde for, at ledsageren var med på ideen. Dette var ledsagerne indstillet på, men sådan oplevede de det ikke i praksis. De oplevede

tværtimod, at beboerne havde svært ved at finde ud af, hvad de havde lyst til at lave, og at det blev lagt over på ledsagerne at finde forslag til aktiviteter. En ledsager fortalte:

"Jeg skulle tilbringe tid sammen med X, hvor vi skulle gøre de ting, han havde lyst til, ting som han ikke ellers havde mulighed for at gøre, dels på grund af sin sygdom og dels på grund af mangel på tilbud indenfor psykiatrien samt mangel på personale på bostedet."

"X ville meget gerne, at jeg bestemte, han havde meget svært ved at foreslå ting, vi kunne gøre sammen osv. Så det meste af tiden måtte jeg komme med forslag, som han altid synes var gode. Dette var ikke helt min idé, men jeg havde svært ved at ændre det."

Beboerne fortalte, at det var rart, at de fik muligheden for at vælge aktiviteter. Nogle beboere oplevede, at de selv valgte aktiviteten, andre at de gjorde det i fællesskab med ledsageren. Beboerne var dog meget opmærksomme på at vælge aktiviteter, som ledsagerne også havde lyst til.

Aktiviteter under forløbet:

- Biografture
- Cafe og restaurant besøg
- Is og gåture
- Shopping
- Samtaler diverse steder
- Indkøb af kæledyr
- Tivoli
- Besøg på Glyptoteket

Samværet

Der var i udgangspunktet tale om ledsagelse til aktiviteter uden for botilbuddet. Derfor blev beboerne bedt om at fortælle deres ledsager, om der var særlige situationer, hvor den enkelte beboer kunne blive forskrækket eller reagere voldsomt. Hvis beboeren gerne ville have ledsagerens hjælp til fx at gå forbi et skræmmende objekt, blev beboeren opfordret til at fortælle ledsageren, hvad denne skulle gøre. Det var vurderet, at beboerne selv skulle have lov til at fortælle om deres sygdomme, i det omfang de ønskede det, og at ledsagerne kun havde krav på at vide, om der var situationer, de skulle være opmærksom på, om der var noget, de ikke skulle gøre, personer de skulle kontakte etc. Dette for at ledsagerne kunne være rustede til at hjælpe beboeren og undgå situationer, der fx kunne gøre beboerne angste.

Projektmapperne, som har langvarig erfaring med socialpsykiatriske indsatser, vurderede i udgangspunktet, at der ikke var grund til at lægge vægt på de enkelte beboeres diagnoser. Fokus for projektet var ledsagelse af en person, som ikke selv kunne magte at deltage i byens liv, og hvis denne person ville fortælle om sin sindslidelse, måtte det være op til personen selv.

De fire beboere, der deltog i ordningen, fortalte alle ledsagerne om deres sindslidelse. Det var forskelligt, hvordan beboerne oplevede dette. Tre af beboere syntes, at det var ok at fortælle om det, at det var svært, men at ledsageren var forstående. En beboer syntes, det var svært, fordi ledsageren havde svært ved at forstå det. Ledsagerne havde fra starten spørgsmål til projektmapperne om beboernes diagnoser. Spørgsmålene kom også frem under supervisionen. Flere ledsager

gere gav udtryk for, at hvis de kendte til diagnosen, så ville de slippe for at bruge tid og ressourcer på at tænke over, hvorfor beboeren fx glemte aftaler eller reagerede, som de gjorde.

At ledsagerne efterspurgte diagnosen skyldtes en faglig interesse, samtidig med at de mente, det ville øge kendskabet til beboerne, da sindslidelse var en del af at lære dem at kende. Nogle af ledsagerne mente, at projektmagerne burde have formidlet viden om diagnosen ved opstarten. En ledsager oplevede, at beboeren havde svært ved at fortælle om sin sygdom, at det derfor havde været en fordel, hvis oplysninger herom var formidlet gennem projektet.

"Jeg ville gerne have haft informationen inden, da det jo er en vigtig del af at kunne forstå X, og den han er – og han fortalte selv kun meget lidt om det. Jeg mener, at projektet bør viderefremidle dette inden kontaktens start."

"Hele processen med at X skulle fortælle om sygdommen, virkede meget ubehagelig for ham, og derfor også for mig."

Ledsagerne vurderede dog, at kendskab til diagnosen ikke var nødvendigt for at kunne hjælpe beboerne. Her var det vigtigere, at beboere var god til at sige til og fra. Ledsagerne oplevede ikke situationer, hvor beboerne havde behov for særlig hjælp, behovet drejede sig om selskab og muligheden for at komme ud fra botilbuddet.

En af beboerne havde i en periode af projektet et hashmisbrug, dette var provokerende for pågældendes ledsager, der personligt var imod brug af stoffer. I den forbindelse oplevede ledsageren en distinktion mellem at være ven og professionel. Ledsageren måtte tage stilling til beboerens misbrug. Beboeren var omvendt meget åben omkring sit misbrug og fortalte om det til ledsageren, hvilket hun oplevede, at beboeren ikke gjorde til personalet på botilbuddet. Beboeren accepterede, at ledsageren havde en anden holdning til hashrygning. På den måde blev der uformelt indgået en aftale om, at hashrygning ikke fandt sted når beboer og ledsager var sammen.

Ledsagerens overvejelser over den pågældende beboers misbrugsproblem blev drøftet under supervisionen. Det er kendt, at en del mennesker med sindslidelse har et misbrug af stoffer og /eller alkohol. Derfor må det anbefales, at man allerede i udgangspunktet forholder sig til dette.

Andre problemstillinger kan ligeledes vise sig. Under supervision er det eksempelvis blevet nævnt, at især en af beboerne ikke havde pæne spisevaner, hvilket kunne resultere i at den pågældende havde madrester omkring munden.

Manglende overholdelse af aftaler, misbrug og dårlige spisevaner kan have sit udspring i persons sindslidelse. Det kan formentlig være formålstjenligt at oplyse om risikoen for sådanne følgevirkninger forud for ledsageordningens opstart.

SUS's rolle under forløbet

Udover at være initiativtager til projektet har medarbejdere i SUS tilrettelagt og givet introduktion til både beboere og ledsagere, gennemført matchning og afholdt supervision for ledsagerne. Derudover inviterede SUS som tidligere nævnt til et fællesmøde under forløbet. I introduktionen var

der mulighed for at både beboere og ledsagere kunne få afklaret uklarheder og afstemt forventninger, samtidig med at de kunne sige fra, hvis ordningen eller mængden ikke havde interesse. Ledsagerne fik tilbudt supervision i alt 4 gange, et tilbud, der blev modtaget positivt. Ledsagerne fortalte, at det var godt at kunne komme til supervisionen og få læst af, dele erfaringer og høre, hvilke tanker de øvrige ledsagere gjorde sig om ordningen.

I perioder mellem supervisionsmøder havde ledsagerne tilbud om at kunne ringe til SUS, hvis der opstod situationer, hvor de havde brug for råd og vejledning. Med den frivillige ordning med unge under uddannelse var der behov for et sikkerhedsnet under ledsagerne, at der var nogle, der kunne tage over eller hjælpe videre, hvis der skulle opstå svære situationer. På denne baggrund vurderes det, at supervision er en nødvendighed, ligesom der skal være mulighed for kontakt til personer, der kan yde råd og vejledning umiddelbart. Samme konklusion kom frem i den tidligere nævnte forsøgsordning. Her blev det vurderet, at erfaringsudveksling mellem ledsagerne indbyrdes og støtte fra projektledere på personalemøder var væsentlige elementer i ordningen.¹¹

Som beskrevet i indledningen til nærværende rapport blev der udleveret logbøger til samtlige beboere og ledsagere i ordningen. Denne havde to formål: at give os et skriftligt materiale til evalueringen og at give deltagerne mulighed for at skrive de oplevelser ned, som de især havde undret sig over. Det kunne være handlinger eller situationer under mødet med beboeren, hvor udfaldet var helt overraskende eller helt anderledes end forventet. Projektmagerne ville med logbøgerne indsamle ledsagernes refleksioner over praksis.

Beboerne skrev ikke i logbøgerne, da de ikke havde forstået formålet med bogen, men ledsagerne skrev. Indholdet i de tilbageleverede logbøger havde karakter af dagbogsnotater, dvs. uden refleksioner. Logbøgerne fungerede derfor fortrinsvis som huskelister for emner, der kunne tages op i supervisionen.

Rådighedsbeløb

Der var i projektet afsat et beløb svarende til 2000 kroner til hvert af de matchede par. Beløbet blev ikke brugt fuldt ud. De fleste har dog vurderet, at rådighedsbeløbet var passende og kunne dække udgifter til biografure, cafe-besøg etc. En beboer efterspurgte muligheden for at komme til større koncerter, en aktivitet, der næppe var midler til.

Man kan stille sig spørgende over for, om der skal ydes økonomisk tilskud til aktiviteter for beboere og ledsager. Imidlertid er de to grupper enten pensionister eller studerende, dvs. ingen af dem har mange penge mellem hænderne.

Et argument for at opretholde muligheden for at få betalt aktiviteter er, at ingen af de her undersøgte ledsageforhold har haft dyre vaner. Pengene er brugt på dagligdags ting, som cafebesøg og biograf, hvilket Lov om social service § 31, stk. 2 også åbner mulighed for.

¹¹ Bo, I.G. & Grønfeldt, B. (1996): Ledsageordningen mellem offentlig og privat omsorg. Socialministeriet.

Konklusion

En ledsager noterer som en tilføjelse til interviewguiden:

"Virkelig godt projekt og et godt alternativ til distrikts- og socialpsykiatrien – håber det bliver til noget igen!"

At indgå i en ledsageordning betyder, at man skal indgå i en relation med et menneske, som man bliver sat sammen med. Den første tid, hvor beboerne og ledsagerne skulle lære hinanden at kende, blev af beboerne oplevet som positiv og problemfri, hvorimod ledsagerne oplevede det som akavet. Ledsagerne følte, at de skulle tage initiativ i forhold til både at finde en aktivitet og at holde samtalen i gang. At lære et menneske at kende kan tage tid, hvilket der måske ikke var nok af i forsøgsperioden. Da projektet sluttede, var ledsagere og beboere begyndt at lære hinanden at kende, beboerne var blevet fortrolige med ordningen, og ledsagerne oplevede, at beboerne begyndte at tage mere initiativ i forhold til aktiviteter og samtaler.

At ledsageordningen var en forsøgsordning betød, at tidsrammen var afgrænset. På baggrund af beboernes og ledsagerens udsagn, at en ledsageordning skal have en længere varighed, må det vurderes, at en sådan ordning bør vare i mindst et år. Der kan selvfølgelig opstå situationer, hvor samarbejdet må ophøre, men for at sikre de unge beboere en vis stabilitet og tryghed, anbefales det så vidt muligt at undgå udskiftning af ledsagerne.

Beboernes udbytte har først og fremmest været at komme ud fra botilbuddet og være sammen med en jævnaldrende. For to af beboerne har ordningen medført, at de efterfølgende kommer mere ud på egen hånd.

I lighed med de tidligere undersøgelser¹² har beboerne i dette forsøgsprojekt oplevet at få tilført positive elementer til deres liv. Ordningen har givet beboerne mulighed for at komme ud af botilbuddet og få nye indtryk og erfaringer, og de har oplevet selv at have valgt aktiviteter.

Desuden har de oplevet en ligeværdig relation, hvor både de selv og ledsagerne kunne fortælle om eget liv. I relation til netværksdannelse har beboerne gennem forsøgsordningen trænet deres sociale og kulturelle kompetence og styrket deres sociale selvtillid.

Ledsageordningen har givet beboerne en mulighed for at skabe relationer til andre unge uden sindslidelse og dermed tilegne sig en social kompetence til at indgå i netværksrelationer.

Beboerne udtrykker, at de selv har valgt aktiviteterne, mens ledsagerne fortæller, at de har skulle give ideer. De valgte aktiviteter afspejler, at beboerne og ledsagerne har foretaget sig almindelige ting, som at gå på cafe, i biografen eller i Tivoli. Der var afsat et rådighedsbeløb til aktiviteter, eftersom ingen af de to grupper kunne forventes selv at have økonomisk overskud hertil.

Ledsagerne har tilegnet sig faglig viden om at omgås mennesker med sindslidelse. Men de har også haft personligt udbytte. De har erfaret, at det kan være svært at leve op til egne forventninger, og at man ikke kan "give omsorg for sjov", som en af dem sagde. Det har af og til været svært ikke at tage problemerne med hjem eller ikke lade sig påvirke af beboerens situation.

¹² Se note 1, 4

Både beboere og ledsagere vurderede matchningsprocessen positivt. Både fordi den så vidt muligt tog udgangspunkt i den enkeltes egne interesser og øvrige ønsker, og fordi det var lagt op til deltagerne selv at beslutte sig for hinanden.

Det er vigtigt i en ledsageordning, at der er flere personer at matche imellem, så matchningen kan ske på baggrund af fælles interesser, ønsker til alder, køn etc. Det evaluerede projekt havde svært ved at leve op til dette, da der ikke var så mange – hverken beboere eller frivillige - der meldte sig til projektet. Projektmagerne forsøgte at matche efter interesser og ønsker til alder. I den indledende fase af matchningen, hvor der blev foretaget interview med alle, udtrykte beboerne, at kønnet ikke var så vigtigt, men at alderen derimod var meget vigtig. Alle deltagerne i projektet ønskede, at blive matchet med en jævnaldrende. Dette krav blev efterkommet, derimod var det ikke muligt at tilbyde mandlige ledsagere, da det udelukkende var kvinder, der havde meldt sig.

At der ikke deltog mandlige ledsagere kan hænge sammen med, at uddannelsesstederne, hvor projektet blev averteret, måske havde flest kvindelige studerende. For at få flere mænd med i projektet, kunne projektmagerne have henvendt sig til uddannelsessteder, hvor der var flere mandlige studerende, erhvervsfaglige skoler, DTU etc.

Gennem forløbet har der været ydet støtte til de frivillige ledsagere i form af supervision. Derudover var det et tilbud, at både ledsagere og beboere kunne kontakte SUS, hvis der opstod vanskeligheder eller spørgsmål til ordningen. Det er projektmagernes vurdering, at frivillige medarbejdere generelt skal tilbydes støtte. De har ikke en færdig faglig uddannelse på feltet, og derfor kan de møde situationer, som er helt uventede. De frivillige i projektet her var unge mennesker under uddannelse. De tog fat på opgaven med stor entusiasme, men de erfarede undervejs, at opgaven – også – indeholdt uforudsigelige situationer.

Resultaterne viser også, at unge under uddannelse har såvel fagligt som personligt udbytte af at påtage sig en ledsagerrolle, når der tilbydes supervision. Støtte til de frivillige ledsagere vurderes derfor som et helt nødvendigt vilkår for at støtte ledsagernes vilje, engagement og ansvarlighed.

Anbefalinger

På baggrund af evalueringen anbefales det, at ledsageordningen efter Lov om social service § 31 og § 78 udvides til også at omfatte personer, hvis funktion er nedsat på grund af sindslidelse.

I en fremtidig ordning anbefales det, at ordningen får karakter af en ligeværdig venskabelig relation mellem ledsager og beboer.

Forud for etablering af ledsageordning anbefales det blandt andet:

- at frivillige ledsagere så vidt muligt forpligter sig til at indgå i mindst et år
- at frivillige ledsagere modtager information om, hvordan sindslidelse kan påvirke det sociale samvær
- at det skal være op til den sindslidende person selv, hvad ledsageren konkret skal vide om vedkommendes sindslidelse
- at personen med sindslidelse har ansvar for selv at orientere ledsageren om eventuelle situationer, hvor der kan opstå behov for hjælp, samt hvilken hjælp ledsageren skal yde
- at der ydes supervision til ledsagerne
- at den personlige relation vægtes højere end ledsagerens faglige uddannelse
- at ledsagere og beboere er jævnaldrende
- at der er mulighed for at bevilge en vis økonomisk dækning af udgifter ved cafebesøg m.m.
- at der i planlægning af en ledsageordning sikres et tilstrækkeligt udbud af ledsagere
- at beboeren gøres opmærksom på ledsageordningen ved en mundtlig introduktion.

Et vigtigt element i ledsageordningen er forud for matchningen at få afstemt forventninger mellem den ledsagede og ledsageren, hvilket også kan være med til at definere den rolle, ledsageren skal indtage.